

บทความรับเชิญ

ศิลปกรรมร่วมสมัย : การเรียนรู้และสร้างสรรค์

CONTEMPORARY ART: LEARNING AND CREATIVITY

วิรุณ ตั้งเจริญ¹

WIROON TANGCHAROEN

จินตนาการ

ฟ้าผันสรรพสิทธิ์หล้า
คืนวันคืนตื่นเกิดฝัน
ปาดป้ายแสงสีแห่งดวงตะวัน
ทอฝันทอชีวิตจิตวิญญาณ

จินตนาการงานสุนทรีย์

บทเพลงกลางแสงสีซับซ้อน

บทกวีแห่งชีวิตและการ

สืบสานสารวิจิตรนิพนธ์

เธอจดจารจารึกท้องทุ่งและขุนเขา

เธอจูบเงารอยรักถักทอฝัน

เธอปลูกปั้นบรรจงจินตน์แบ่งปัน

เธอกรอกลั่นความงดงามนามธรรม

วิจิตรจักร์ประจักษ์ศิลป์

ปัจเจกประจักษ์ศิลป์เลิศล้ำ

ถักทอรักร้อยเรียงจดจำ

สร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อผองชน

ผู้เขียนเขียนบทกวี “จินตนาการ” เพื่ออ่านในพิธีเปิด นิทรรศการจิตรกรรม Open Mind ที่ผู้เขียน อัครวิณ ลขิตาวงศ์ และจินดา เนตรศุขำ ร่วมกันจัดนิทรรศการภาพเขียน ณ The 116 Art Gallery เชียงใหม่ วันวาเลนไทน์ 14 กุมภาพันธ์ 2555

การกล่าวถึงศิลปกรรมหรือศิลปะ (Art) ย่อมเป็นคำรวม ที่กินความเปิดกว้าง ครอบคลุมศิลปกรรมทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง วรรณกรรม ครอบคลุมไปถึง สถาปัตยกรรม ซึ่งสถาปัตยกรรมเป็นการผสมผสานศิลปะ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ที่น่าสนใจมาก ศิลปศึกษาหรือ “Art Education” ในอดีตได้พัฒนามาสู่ “Arts Education” พหุศิลปศึกษาที่ผสมผสานศิลปะ ทุกด้านเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนั้นแล้วศิลปะยังแสดงถึงคุณค่า (Values) ที่ประณีตงดงามอย่างเป็นเลิศ อย่างดีเยี่ยม เช่น ศิลปะการปรุงอาหาร ศิลปะแม่ไม้มวยไทย โบประภพโรคศิลป์ เป็นต้น และถ้าใครกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดถึงขั้นยอดเยี่ยมลึกซึ้ง เหนือปกติ เหนือกาลเวลา ชาวตะวันตกถือว่าเป็น “State of the Art” คนไทยอาจหมายถึงขั้นเขียน ขึ้นเหนือเมฆ หนึ่งในสองรองใคร เราต้องเชื่อมั่นศิลปะในมุมมอง กว้างก่อน มองป่าทั้งป่าก่อนที่จะมองต้นไม้เพียงต้นเดียว

การศึกษาศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะ ย่อมเป็นสิ่งเดียวกัน เราศึกษากว้างเพื่อให้รู้กว้าง ศึกษาลึกเพื่อให้รู้ลึก ความกว้างและความลึกในแต่ละศาสตร์ย่อมเป็นคุณค่าต่อการพัฒนาการ ของศาสตร์ และเมื่อศิลปะเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ เกี่ยวข้อง กับตัวงานหรือชิ้นงานศิลปะเกี่ยวข้องกับการสร้างวัตถุ (Art Object) ฐานข้อมูลที่เข้มแข็ง ความรู้ที่กว้างและลึก หรือองค์ความรู้ (Body of knowledge) ย่อมมีพลังขับเคลื่อนการสร้างสร้างสรรค์ศิลปะให้ ยอดเยี่ยมล้ำลึกยิ่งขึ้น ไม่ว่าผลงานศิลปะเหล่านั้นจะเป็นภาพเขียน บทกวี การแสดง บทเพลง หรืออื่นใดก็ตาม

นอกจากนั้นแล้ว เรายังเชื่อว่าการสร้างสรรค์ศิลปะ มิใช่เพียงแรงงาน ทักษะ มิใช่เพียงอารมณ์ความรู้สึกเพียงเท่านั้น แต่กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปะเป็นกระบวนการที่ผสมผสานกันระหว่างศิลป์และศาสตร์ (Art and Science) ระหว่างหยินและหยาง สมอชิงขาวและช้ายดำมีส่วน ดุลยภาพ มีพลังขับเคลื่อนและผลักดันซึ่งกันและกัน อารมณ์ ความรู้สึกและความเป็นเหตุเป็นผลน่าจะเดินทางไปด้วยกัน อย่างมีประสิทธิภาพ งานศิลปะแต่ละชิ้น งานจิตรกรรมแต่ละชิ้น

¹ ศาสตราจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดนตรีแต่ละชิ้นหรืองานออกแบบแต่ละชิ้น จึงจะพร้อมพร้อมด้วยจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมที่ไม่หยิบยืมทำตนเอง นวัตกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวอย่างแท้จริง

เมื่อกล่าวถึงศิลปะแล้ว เราควรจะเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า ประเด็นหรือปัจจัยเหล่านี้ไปพร้อมกัน

ศิลปวัฒนธรรม (Art and Culture)

ศิลปะเชิงบูรณาการ (Integrated Art)

พัฒนาการศิลปะ (Development of Art)

สุนทรียศาสตร์และศิลปะวิจารณ์ (Aesthetics and Art Criticism)

การแสดงออกทางศิลปะ (Art Expression)

ศิลปวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึง “ศิลปวัฒนธรรม” เรากำลังกล่าวถึงวัฒนธรรมในเชิงบูรณาการ ศิลปะที่เป็นส่วนผสมหนึ่งของวัฒนธรรม “ส่วนผสมหนึ่ง” ที่อาจแยกไม่ออกจากวัฒนธรรมด้วยซ้ำไป วัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต การแยกศิลปะออกจากวัฒนธรรม แยกศิลปะออกมากล่าวลอยๆ คิดลอยๆ ปฏิบัติลอยๆ หรือฝึกฝนทางทักษะลอยๆ อาจขาดส่วนผสมที่สมบูรณ์ ขาดการเชื่อมโยงกับความเป็นมนุษย์ มนุษย์ที่มีวิถีชีวิตในกาลเทศะและบริบทที่แปลกแตกต่างหลากหลาย

การศึกษา การสร้างสรรค์ การตระหนักในคุณค่าศิลปะ ต้องพินิจพิจารณาในองค์รวม ศิลปะทุกด้านทุกสาขาสานอยู่กับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม-ศิลปกรรม-ธรรมชาติ-จริยธรรม สัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว วัฒนธรรมมีศิลปะสอดผสานอยู่ในทุกร่องราวทั้งในส่วนที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดหรือชนมผสมน้ำยากกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน สัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม ธรรมชาติที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชีวิตมนุษย์ มนุษย์คือธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นผู้ให้ ผู้พิทักษ์ เป็นครู เป็นแรงบันดาลใจ และบ่อยครั้งก็อาจเป็นผู้ทำลายไปพร้อมกัน ชีวิตแม้อยู่ท่ามกลางเมืองใหญ่ ท่ามกลางวัตถุนิยม แข็งกร้าว มนุษย์ก็โหยหาธรรมชาติเสมอ

พร้อมกันนั้น ศิลปวัฒนธรรมย่อมต้องมีความดีงาม หากไม่ดีงามย่อมไม่ใช่วัฒนธรรม ทั้ง “ดี” และ “งาม” ต้องผสมผสานอยู่ด้วยกัน ถ้าขาดเสียซึ่งคุณธรรมจริยธรรม “ธรรมะ” เราก็ไม่อาจเรียกว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมได้เช่นกัน

CULTURE – ART – NATURE-ETHICS

ศิลปวัฒนธรรมย่อมมีพลังขับเคลื่อนในชุมชน ในสังคม มากหรือน้อย เข้มแข็งหรืออ่อนแอ ย่อมขึ้นอยู่กับพลังร่วมในชุมชน หรือในสังคมนั้นๆ เราอาจกล่าวได้ว่า พลังศิลปวัฒนธรรมก่อให้เกิดชุมชน (community) ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดี (Appreciation) ก่อให้เกิดความสุข (Happiness) และก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) นับเป็นการพัฒนาชุมชนและสังคมนั้นๆ อย่างสำคัญยิ่ง

COMMUNITY – APPRECIATION – HAPPINESS – LEARNING

ศิลปะเชิงบูรณาการ

การเรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปะในแต่ละด้าน แต่ละสาขา นอกจากจะต้องทุ่มเทลงลึกถึงเดี่ยวในแต่ละด้าน แต่ละผลงานแล้ว การเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ เชิงสัมพันธ์ที่ศิลปะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งในประเด็นความงาม แรงบันดาลใจ และแนวคิดต่างๆ ดังที่ศาสตราจารย์เจตนา นาควัชระ เชื่อมโยงว่า “ศิลปะสองทางซึ่งกันและกัน” ดนตรี บทกวีและภาพเขียน ย่อมมีพื้นที่ที่ว่าง มีน้ำหนัก มีปริมาตร มีลีลา มีดุลยภาพ ทำนองเดียวกัน

ผู้เขียนกล่าวเสมอว่า ถ้าใครเขียนภาพไทย พระ นาง ยักษ์ ลิง แล้วไม่รักที่จะดูโขง ดูลีลาท่าทาง เส้นสาย ความสัมพันธ์ระหว่างลีลาและพื้นที่ว่าง เขาย่อมเขียนภาพไทยอย่างขาดพลังในทางกลับกัน ถ้าผู้แสดงโขนจะได้ชื่นชมภาพเขียนไทยชั้นครู ศึกษาลีลาเส้นสาย เส้นแสดงลีลาที่นุ่มนวล เส้นแสดงพลังที่แข็งแกร่งดูเด่น ผู้แสดงโขนผู้นั้นก็อาจจะแสดงโขนได้งดงามหรือดูดีสมจริงยิ่งขึ้น

เมื่อศิลปะเป็นส่วนผสมหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรมเดินทางไปด้วยกันกับพัฒนาการของสังคม พัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของสังคม พัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามกาลเทศะ ตามบริบทของแต่ละสังคม ความคิดความเชื่อและการสร้างสรรค์ศิลปะในแต่ละช่วงเวลา ศิลปะในแต่ละด้านแต่ละสาขาก็มักจะมีแนวโน้มไปในทางเดียวกัน

ศิลปะจินตนิยม (Romanticism) ทั้งดนตรี วรรณกรรม ศิลปะการแสดง จิตรกรรม ประติกรรม เกิดขึ้นในยุโรปและสองทางซึ่งกันและกัน ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อบ้านเมืองสงบศึกสงคราม ศิลปกรรมของไทยก็รุ่งเรืองทุกด้านตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อนิสิตนักศึกษาประชาชนลุกขึ้นสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพประชาธิปไตย ช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 “ศิลปะเพื่อชีวิต” เพื่อประชาชนคนเดินดิน เพื่อการต่อสู้ ก็ผสมผสานกันอย่างเข้มแข็ง ทั้งดนตรี วรรณกรรม บทกวี ทัศนศิลป์ เป็นต้น

พัฒนาการศิลปะ

การศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์ศิลปะนั้น จำเป็นต้องศึกษาพัฒนาการ ความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์ศิลป์ เพื่อให้มองเห็นการคลี่คลายและก้าวเดินของศิลปะแต่ละช่วงเวลา (Chronology) แต่ละกาลเทศะ (Time and Space) แต่ละบริบท (Context) ซึ่งพัฒนาการแต่ละเส้นทางและแต่ละห้วงเวลานั้น ล้วนมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสังคม วัฒนธรรม จริยธรรม อย่างปฏิเสธไม่ได้

เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการแล้ว อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต คือเส้นทางเดียวกัน ปัจจุบันก็คืออนาคต การเรียนรู้ที่กว้าง-ยาว-ลึก ศึกษาในเชิงสามมิติ ย่อมได้ภาพได้องค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและคมชัด การศึกษาพัฒนาการศิลปะควรศึกษาหลากหลายด้าน

ศึกษาในเชิงสุนทรียะ (Aesthetic Field) ที่ศึกษาบริบทรอบๆ ศิลปะ ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม ศาสนา การเมือง จิตวิทยา ศิลปะด้านต่างๆ เป็นต้น

ศึกษาเรื่องราวความเป็นมา (Story Telling) เรื่องราวความเป็นมา เรื่องราวที่เกี่ยวข้อง เรื่องราวต่างๆของศิลปะ ศิลปะแต่ละสาขา แต่ละเชื้อชาติ แต่ละช่วงเวลา

ศึกษาอิทธิพล (Influences) ชีวิตและศิลปะย่อมได้รับอิทธิพลความคิด ความเชื่อ ระบบ แบบแผนต่างๆ จากศิลปะในเส้นทางเดียวกัน ต่างเส้นทาง จากศิลปินที่เราชื่นชอบ การมองเห็นอิทธิพลช่วยให้มองเห็นความเป็นจริงและพัฒนาการมากยิ่งขึ้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธราชวงศ์ ทรงมีพระราชดำรัสทำนองว่า ช่างชั้นดินนั้นย่อมรับอิทธิพลและกลืนกินออกมาเป็นหนึ่ง

ศึกษาศิลปินและความเชื่อ (Artist and Belief) ศึกษาเจาะลึกถึงที่ศิลปิน ความคิดความเชื่อของศิลปิน อาจเป็นเรื่องของปัจเจก กลุ่มความเชื่อ หรือความเชื่อของชุมชน

ศึกษาวัสดุและกลวิธี (Materials and Techniques) วัสดุอาจเป็นวัตถุ เป็นเครื่องมือ เป็นภาษา ประกอบกับกลวิธีที่หลากหลายของชุมชน ลัทธิศิลปะ ศิลปิน

แม้แต่ออกแบบที่มีชื่อเสียงอย่าง เบอรี่แมน (Gregg Berryman) ยังกล่าวว่า “นักออกแบบต้องระมัดระวังในการติดอยู่กับเส้นทางประวัติศาสตร์ ในทางกลับกัน ก็ต้องระวังรูปแบบที่เป็นเพียงแฟชั่น และเติบโตอยู่นอกเหนือการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพราะจะบดบัง การบูรณาการความคิด แบบแผนที่มองเห็นได้ จะโดดเด่นก็ต่อเมื่อสัมพันธ์กับพัฒนาการ ผ่านการศึกษาค้นคว้า และสร้างสรรค์โดยไม่หลงลืมประวัติศาสตร์” (Gregg Berryman, Notes on Graphic Design Visual Communication, 1984)

สุนทรียศาสตร์และศิลปวิจารณ์

ผู้เขียนเชื่อว่า สุนทรียศาสตร์เป็นหลักคิด ความเชื่อหรือทัศนะในเรื่องของความงาม เป็นผลึกความคิดที่ได้รับการกลั่นกรองจากนักปรัชญา นักสุนทรียศาสตร์ นักคิด ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ หรือชุมชน ความคิดความเชื่อเหล่านั้น อาจเกิดจากปัจเจก หรือเกิดจากการหลอมรวมความเชื่อที่เป็นไปได้ ความเชื่อในความงามหรือสุนทรียภาพอาจสัมพันธ์กับศิลปะ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความประณีตงดงามในจิตใจของมนุษย์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเป็นเชื้อชาติ สังคม ชุมชน ขึ้นอยู่กับพัฒนาการสังคม

เพลโตเชื่อในความงามที่เป็นสิ่งสูงสุด เป็นอมตะ เป็นนิรันดร์ อริสโตเติลศิษย์ชั้นดีที่นอกครู เชื่อในความงามและความจริงบนโลกใบนี้ ไครฟ์ เบลล์ นักปรัชญาร่วมสมัย เชื่อในความงามที่แสดงรูปทรงนัยสำคัญ ลีโอ ตอลสตอย เชื่อในความงามที่สามารถสื่อสารกับคนชั้นล่างได้ สื่อสารแล้วกระตุ้นสำนึก อุดมการณ์ ความคิดความอ่านทางสังคมและการเมือง ญี่ปุ่นเชื่อในความงามที่เป็นธรรมชาติ เรียบง่าย สงบ สันติ สัมพันธ์กับพุทธธรรมมหายานิกายเซ็น พุทธธรรมชินโต ไทยเชื่อในความงามที่เป็นธรรมชาติ ธรรมชาติ มัชฌิมา

ปฏิบัติา เชื่อในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เกิดแล้วดับ ความงามเปลี่ยนแปลงสูญสิ้นไปได้ตามกาลเวลา ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่เป็นอมตะอยู่ไปชั่วกาลปาวสาน มีก็แต่เพียงโลกแห่งโลกตรัสสมาธิที่อยู่อ่ยืนยง

การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ศิลปะย่อมเป็นสิ่งเดียวกัน ผู้สร้างสรรค์หนีไม่พ้นเงาของสุนทรียศาสตร์ ในแต่ละกาลเทศะ แต่ละบริบทสังคม หนีไม่พ้นความเชื่อในความงามของสังคม ชุมชน หรือความเชื่อของตนเอง เราต้องเรียนรู้และเข้าใจ

ศิลปวิจารณ์ (Art Criticism) อาจหลอมรวมไปกับสุนทรียศาสตร์เพราะมีเป้าหมายในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ตีความ เสนอความคิดเห็น เพื่อมุ่งไปสู่เรื่องของสุนทรียภาพ เรื่องของความงามเป็นประการสำคัญ ศิลปวิจารณ์ในศิลปะทุกแขนงอาจเกิดขึ้นในความคิด เกิดจากการพูดคุย วิพากษ์ วิจารณ์ เสนอความคิดเห็น หรือเป็นศิลปวิจารณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นไปได้

ศิลปวิจารณ์มีความหลากหลายไปตามความคิดความเชื่อของแต่ละสำนัก แต่ละบุคคล การวิจารณ์อาจเริ่มตั้งแต่การพรรณนาความงาม (Narration) เชื่อมโยงประเด็นและเหตุปัจจัยต่างๆ การวิเคราะห์ (Analysis) ในเชิงรูปแบบและเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กับหลักการต่างๆ การสังเคราะห์ (Synthesis) ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เฉพาะบุคคล และการตีความ (Interpretation) จากจุดยืนทางสุนทรียศาสตร์ ความเชื่อในความงาม และคุณค่าในความคิดคำนึงของตน

การเรียนรู้ทางสุนทรียศาสตร์และศิลปวิจารณ์ที่หลากหลายความเชื่อและจุดยืน หลากหลายความคิดไปพร้อมกัน ย่อมช่วยให้เราเห็นความงามที่หลากหลาย ความงามที่ต่างมิติ ความคิด ความเชื่อ มองเห็นทางเลือกและความเป็นไปได้ในการพัฒนาศิลปะและคุณค่าของศิลปะสืบต่อไป

การแสดงออกศิลปะ

การศึกษาในสังคมปัจจุบันโดยภาพรวมแล้วอาจให้ความสำคัญกับการศึกษาการเรียนรู้เพียงเกือบจะด้านเดียวมากเกินไป มักขาดการศึกษาที่ส่งผลไปสู่การปฏิบัติ การทำงาน การสร้างงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานไปพร้อมกัน ในสังคมจึงมีผู้พูดผู้เสนอความคิดเห็นจำนวนมาก แต่มีผู้ป็นความคิดให้เป็นรูปธรรมน้อยเกินไป กล่าวถึงทางด้านศิลปะ เช่น ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง เราก็อาจจะเน้นการกระทำ การฝึกฝนทักษะ การใช้แรงงาน เพียงเกือบจะด้านเดียว ศิลปะย่อมสะท้อนความคิด ศิลปะย่อมสะท้อนสติปัญญา ยังคงเป็นจริงและมีความสำคัญมาก การศึกษาศิลปะทุกด้าน ทุกสาขา ดุลยภาพระหว่างภูมิรู้และทักษะ ทักษะและปฏิบัติ สติปัญญาและความเชี่ยวชาญ ยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

อาจารย์มนตรี ตราโมท บรมครูทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย เคยกล่าวทำนองว่าการเรียนรู้ทางดนตรีที่เน้นทักษะด้านเดียว มีปัญหา ควรจะต้องเรียนรู้ทฤษฎีไปพร้อมกันด้วย

ประเด็นได้เปรียบในการเรียนรู้ทางศิลปะ คือ ศิลปะทุกด้าน มุ่งเน้นการแสดงปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เป็นผลงานศิลปะสัมผัสได้ รับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง ผลงานสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ดนตรี ศิลปะการแสดง วรรณกรรม ภาพยนตร์ ผลงานย่อมพิสูจน์ความสามารถ พิสูจน์ความคิด ศักยภาพทางด้านการรู้คิดที่เกิดจากการเรียนรู้ไปพร้อมกัน ผลงานย่อมสะท้อนความลุ่มลึกความแหลมคม และ “ดุลยภาพ” คือความเหมาะสม กลมกลืนระหว่างความรู้และทักษะ ทฤษฎีและปฏิบัติ นามธรรมและรูปธรรม ส่วนการแสดงออกทางศิลปะ จะเป็นสายประเพณีนิยม สายหลักวิชา สายพื้นบ้าน ชุมชน สายสมัยใหม่ สายหลังสมัยใหม่ สายสื่อสมัยใหม่ ก็เป็นอิทธิพลอันชอบธรรมของปัจเจกบุคคล

เมื่อผ่านคำถามความเข้มแข็งของศิลปกรรมศาสตร์ “ศาสตร์” ที่เป็นศาสตร์ หรือ ศาสตร์ เป็นอาวุธที่ต้องลับต้องขัด ฎให้แหลมคมอยู่ตลอดเวลา “sharpen yourself” การไม่แหลมคม ย่อมไม่ใช่ศาสตร์ที่แท้จริง การเป็นศาสตร์ย่อมเป็นคุณแก่ศิลปวัฒนธรรม เป็นคุณแก่ศิลปะ เป็นคุณแก่สังคมอย่างแน่นอน อาจมีคำถามที่ตามมาอีกว่า แล้ว “คุณ” หรือ “คุณค่า” ของศิลปกรรม คุณค่าของการเรียนรู้ มีจริงหรือ มีต่อชีวิตมนุษย์ในสังคมจริงหรือ และอย่างไร

ระบบการศึกษาในห้องเรียน เราเชื่อกันว่า “ศิลปศึกษา” (Art Education) หรือ “พหุศิลปศึกษา” (Arts Education) น่าจะสร้างความตระหนักรู้ ความชื่นชมยินดี ความซาบซึ้งทางศิลปะทุกด้านให้กับประชาชนทุกคน ทุกอาชีพหน้าที่การงาน ไม่ว่าคุณจะเป็นหมอ ครู ข้าราชการ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร นักธุรกิจ ข้าราชการ นักการเมือง ฯลฯ โดยผ่านระบบการศึกษา ถ้าไม่เช่นนั้น หากประชาชนที่ผ่านระบบการศึกษา (ระบบห้องเรียน) ไม่ชื่นชม ไม่หวงแหน ไม่นับรักรักศิลปะ น่าจะเป็นความล้มเหลวของระบบการศึกษาและศิลปศึกษา ด้วยเช่นกัน ตลอดจนท่านเจ้าอาวาสและสงฆ์ (พร้อมทั้งภิกษุสงฆ์) จำนวนมาก ที่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์หวงแหนศิลปวัตถุ ศาสนวัตถุ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ จิตรกรรมฝาผนัง เป็นการสมควรที่เราจะต้องช่วยกันถวายเป็นความรู้ความเข้าใจ ถวายจิตสำนึก และรสนิยมในเชิงอนุรักษ์ศิลปวัตถุให้เข้มแข็งต่อไป

คุณค่าในการเรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปะโดยตัวตนของ ศิลปะแล้ว ย่อมมีคุณค่าหลายประการ

- คุณค่าทางด้านจินตนาการ
- คุณค่าทางด้านความคิดสร้างสรรค์
- คุณค่าทางด้านการแสดงออก
- คุณค่าทางด้านแรงบันดาลใจ
- คุณค่าทางด้านมรดกตกทอด

จินตนาการ (Imagination)

การเรียนรู้ศิลปะและสร้างสรรค์ศิลปะ ช่วยให้เข้าใจถึง เสรีภาพ เข้าใจถึงความงามหลากหลาย ความเป็นเสรีชนที่มีความเป็นคน มีจิตวิญญาณ สามารถทำงาน สร้างสรรค์งานได้อย่างอิสระ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง การเห็นต่าง แล้วก็ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ก่อเกิด

นวัตกรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา การคิดต่าง การเห็นต่าง ย่อมเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางศิลปะและความหลากหลายทางศิลปะ

ผลงานศิลปะเป็นผลพวงจากความเชี่ยวชาญหรือทักษะทางศิลปะ บนพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ และจากจินตนาการที่เป็นภาพในสมองของมนุษย์ การรับรู้ของสมอง การสังเคราะห์ ความคิดระหว่างศักยภาพของสมองซีกซ้ายและขวา ก่อให้เกิดภาพหรือความคิดที่เป็น “จินตนาการ”

ลีโอนาร์โด ดา วินชี มองเห็นภาพการบิน เครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ ในสมองแล้วเขาก็วาดภาพจากจินตนาการออกมา เมื่อ 4-5 ร้อยปีมาแล้ว ผ่านมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 สองพี่น้องตระกูลไรท์ (Willbur and Orville Wright) จึงได้เริ่มทดลองการบิน จินตนาการของมนุษย์ย่อมเดินทางมาก่อนเสมอ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ก็บอกว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” ด้วยซ้ำไป

IMAGINATION > CREATIVITY > INNOVATION ART

จินตนาการมีอยู่ในทุกตัวตน ทุกวิชาชีพ ในชีวิตที่แตกต่าง กันออกไป เพื่อให้จินตนาการเป็นพลังขับเคลื่อนความคิดสร้างสรรค์ ความคิดนอกกรอบ สร้างงาน สร้างสิ่งใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในทุกคน ทุกวิชาชีพ ทุกสังคมการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ศิลปะโดยไม่จำเป็นต้องเป็นวิชาชีพทางศิลปะ จึงเป็นความจำเป็นในสังคม ทั้งที่ผ่านระบบการศึกษาในห้อง สี่เหลี่ยมหรือนอกห้องสี่เหลี่ยม

ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

การเรียนรู้ทุกอย่าง ศาสตร์ทุกศาสตร์ สามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับทุกคนได้ด้วยกระบวนการ และวิธีการที่แตกต่าง กัน สังคม ครอบครัว ห้องเรียน ศาสตร์ต่างๆ สามารถสร้าง และขับเคลื่อนความคิดสร้างสรรค์ ให้เกิดขึ้นได้ พรสวรรค์เป็นเรื่องนามธรรม ไสยเวท แต่ถ้าพรสวรรค์จะหมายถึง ศักยภาพของ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการเพาะเลี้ยงสั่งสม จากผู้คนที่เกี่ยวข้อง จากสภาพแวดล้อม จากกระบวนการต่างๆ ผสานกับศักยภาพของสมอง ผสานกับจิตวิญญาณของมนุษย์นั้นว่า พอจะแจกกันได้

เทพนิยายกรีกกล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการที่ เทพธิดามิวส์พ่นลมหายใจมาใส่เรา เราจึงมีความคิดสร้างสรรค์ เทพธิดาเช่นนั้นของกรีก วันนั้นคงหมดมนต์ขลังเสียแล้ว ในภาพยนตร์ เรื่อง “Amadeus” ซึ่งเป็นชื่อกลางของ วูล์ฟกัง อะมาเดอุส โมซาร์ท จะเห็นว่าโมซาร์ทฮัมเพลงเหมือนบ้าคลั่ง ต้องมีคนตามบันทึกตาม เขียนโน้ต แต่ก็ไม่นักวิจัยยืนยันว่าแท้จริงแล้วมีหลักฐานยืนยันว่า เขาเขียนโน้ตเพลง แก่ไขแล้วไขอีก จนได้โน้ตเพลงที่ดีที่สุด ความคิดสร้างสรรค์จึงไม่ใช่เรื่องเทพจุติลอยๆ แน่นนอน

ในช่วงเวลาที่ทุนนิยมเติบโต การศึกษาผลิตคนเก่ง ด้านเดียวเข้าสู่โรงงาน การศึกษาเชื่อมั่นในศาสตร์ (Science) แต่ละเลย

ศิลป์ (Art) โลกและสังคมเสียศูนย์ เราพิจารณาคนโดยเอา IQ. เป็นตัวตั้ง สังคมสนับสนุนแรงขึ้นทุกวัน โอวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยาที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกกล่าวว่า ความเป็นปัญญาเลิศของคนเรามีความหลากหลายมาก (Multiple Intelligences) ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากมาย ย่อมเป็นผู้มีปัญญาเลิศด้วย ไม่ว่าเขาจะเป็นศิลปิน เป็นนักดนตรี เป็นผู้นำ เป็นนักกีฬา เป็นนักปรัชญา เป็นนักรักขึ้นชมห้วงแหวนธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้น IQ. จึงวัดได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตจริงเท่านั้นเอง

นักจิตวิทยา นักการศึกษา มักพูดเรื่องความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้

- คิดลื่นไหล (Fluency)
- คิดยืดหยุ่น (Flexibility)
- คิดประณีตละเอียดลออ (Elaboration)
- คิดต้นแบบ (Originality)
- คิดซับซ้อน (Complexity)
- กล้าเสี่ยง (Risk - taking)
- มีจินตนาการ (Imagination)
- อยากรู้อยากเห็น (Curiosity)

การแสดงออก (Expression)

การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ศิลปะ ไม่ว่าจะป็นกิจกรรม ศิลปะ เล่นดนตรี เขียนบทกวี เขียนภาพ ถ่ายภาพ สร้างสรรค์ ประติมากรรม นวัตกรรม เป็นการศึกษาและสร้างสรรค์ที่ควรสมดุลกันมากมายหลายที่ก็นำพาแต่การปฏิบัติ ทำให้การเรียนรู้และสร้างสรรค์ ขาดดุลยภาพ ทฤษฎีไม่ล้าหน้าปฏิบัติ ปฏิบัติไม่ล้าหน้าทฤษฎี ย่อมเป็นการเรียนรู้และสร้างสรรค์ที่ดีที่สุด

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ขาดการทดลอง ขาดการลงไปสู่ ธรรมชาติที่แท้จริง การเรียนสังคมศาสตร์ที่ขาดการเสียสละให้สังคม ในชีวิตจริง การเล่นเกมบนกระดานดำ การเรียนภาษาไทยโดยไม่ สร้างสรรค์วรรณกรรม ไม่เป็นนายภาษา ฯลฯ การศึกษาดังกล่าวน่าจะเป็นจุดอ่อนสำคัญในการแสดงออก ในการสร้างสรรค์ และสร้างเนื้อหาให้เป็นรูปธรรม

หัวใจนักปราชญ์ในพุทธธรรม สุ จิ ปุ ลิ อาจเตือนสติ พุทธศาสนิกชนในการเรียนรู้และปฏิบัติได้ ผู้เขียนเขียนบทกวีชื่อ “สุ จิ ปุ ลิ” สดับตรับฟัง เรียนรู้ด้วยจิตใจ ตั้งข้อสงสัย ชัดเขียนและแสดงออก

หัวใจฝึกไฝรู้รอบดั่งปราชญ์
องอาจฮึกเหิมหาญแสวงหา
สุ จิ ปุ ลิ พรั่งพร้อมปัญญา
ศาสตราเลิศล้ำเจตจำนง

“สุตะ” สดับตรับฟังตั้งผู้ต้น
หยดยืนมั่นหมายดั่งประสงค์
ชีวิตคือการเรียนรู้ด้วยมั่งคั่ง
เสริมส่งเผ่าพันธุ์อันแกร่งกล้า

“จิตตะ” มุ่งมาดมั่นในดวงจิต
เป่าหมายแห่งชีวิตคือการแสวงหา
หลักสี่หนีความไม่รู้วิชา
ด้วยปัญญาศรัทธาแห่งหัวใจ

“ปุจฉา” ความหาตั้งคนเขลา
รากเหง้าแห่งปัญญาแห่งหนไหน
ตอบคำถามความไม่รู้จากใจ
จุดไฟไหม้มอตราตรีกาล

“ลิขิต” ชัดเขียนเพียรเผยแพร่
สรรพความรู้เพื่อแผ่อย่างอาจหาญ
แบ่งปันความรู้เป็นวิทยาทาน
ถักทอสานสติปัญญาฟ้าเดียวกัน

แรงบันดาลใจ (Inspiration)

ชีวิตของเราแต่ละบุคคลต่างมีแรงบันดาลใจ แรงกระตุ้น แรงขับเคลื่อน ที่แตกต่างกัน แรงบันดาลใจจากสังคม ชุมชน ศาสนา ครอบครัว โรงเรียน ปัญหายุติว่าเรารู้ เราสัมผัส เราชื่นชม เราซึมซับอะไรเข้าสู่ตัวตน โปรแกรมอะไรไว้ในสมองของเราบ้าง สมองของเราเรียนรู้และทำงานอย่างไรบ้าง “แรงบันดาลใจ” เป็นอะไรมากมายหลายสิ่งหลายอย่างที่ป็นเหตุปัจจัยให้มนุษย์มีความสุข มีความทุกข์ ประสบความสำเร็จในชีวิต ล้มเหลวในชีวิต แต่ละปัจเจก ย่อมเลือกสรร คัดสรร หรือกลั่นกรองแรงบันดาลใจที่แตกต่างกัน “ตามปัจเจกภาพ” และ “สู่ปัจเจกภาพ” ที่แตกต่างกัน ของใครของมัน

ผู้เขียนอาจซึมซับมาจากครอบครัวค้าขาย ชุมชน ชีวิต โกลัศนา ครูที่แสนดี ชื่นชมนิยาย พล นิกร กิมหงวน หมอดิเรก ที่ทุกคนฉลาด เก่ง ดี และดลกล ชื่นชมนิยายเสียดา เสือใบ ที่ปล้นเงิน คนคดโกง แล้วนำมาแจกจ่ายคนยากจน เมื่อโตขึ้นก็อ่าน เต่า คาลิล ยิบราน รพินทรนาถ ฐาตุร ท่านพุทธทาสภิกขุ สังคมนิยม ชื่นชมงานศิลปะของท่านอาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์ เพื่อ ทรัพย์สิน หารี สุทธิพันธุ์ ปिकासโซ มาติสส์ ดิวนนิง เราเซนเบิร์ก ดีเบนคอร์น ฯลฯ

เราเชื่อว่าแรงบันดาลใจก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่มีพลังมาก ใครที่ขาดแรงบันดาลใจ เขาเสมือนไร้อนาคต ไร้ชีวิต พระพุทธองค์และพุทธธรรม รวมทั้งศาสนาต่างๆ ล้วนได้สร้างแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ไว้ให้กับคนทั้งโลก บุคคลใด อาชีพใด สังคมใด จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คน ให้กับประชาชน ประวัติศาสตร์ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจได้สูงส่ง แต่ต้องไม่ใช่เพียงประวัติศาสตร์ สงคราม ประวัติศาสตร์การรบราฆ่าฟัน ประวัติศาสตร์ที่ทำให้คนต่างเชื้อชาติต่างเผ่าพันธุ์เกลียดชังกันไม่รู้สิ้นสุดอยู่เพียงเท่านั้น

ศิลปกรรมมีพลังของจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกอย่างอิสระสูงมาก เป็น อากาโงอยู่เหนือกาลเวลา อยู่เหนือขอบเขตความเป็นรัฐชาติและเชื้อชาติ ศิลปะเป็นเรื่องของคุณค่า ความดีและความงาม เรื่องของความพึงพอใจ ศิลปะย่อมมีแรงบันดาลใจไปสู่สันติสุข ความประณีตงดงาม สุนทรียภาพ ความอเมอไมเหนือสิ่งอื่นใด เรามีความสุขเมื่อได้ฟังเสียงขลุ่ย

เพียงเลาเดียวที่โหยหวนกลางท้องทุ่งที่เว้งว้าง อานบพทวิที่แสนจะ
ไพเราะ ชมภาพยนตร์ที่สร้างแรงบันดาลใจในการเสียสละ ชมภาพ
ผนังโบสถ์ “พระแม่ธรณีบีบมวยผม” วัดชมภูเวก นนทบุรี ที่ลึล
งดงามเหลือเกิน ชมวิถีทัศน์ ชิมโฟนี ออร์เคสตรา คอนเสิร์ต
ของอังเดร รู สักหนึ่งคอนเสิร์ต ฯลฯ การสั่งสมประสบการณ์สุนทรีย์
เหล่านั้น อาจจะช่วยให้สังคม ช่วยให้เรามีอารมณ์อันสุนทรีย์
เพิ่มขึ้น มองโลกในทางที่ดีขึ้น งดงามขึ้น เป็นผู้เป็นคนมากขึ้น
อยากเห็นสันติสุขและสร้างสันติสุขมากขึ้น ชีวิตมีความนุ่มนวล
ประณีตบรรจงมากขึ้นด้วย

จิตวิทยาหลายสำนัก อาจกล่าวถึงแรงบันดาลใจที่เกิดจาก
ภาวะเกิบทของจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) เกิดจากเจตจำนง
ภายใน (Will) เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Behavioralism)
หรืออื่นใดก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้กันต่อไป

มรดกตกทอด (Heritage)

นักปรัชญาอย่างจอห์น รัสกิน บอกว่า ชาติที่ยิ่งใหญ่
เขียนหนังสือไว้ 3 เล่ม ว่าด้วยการกระทำ คำพูด และศิลปะ
อ่านเพียงเล่มใดเล่มหนึ่งไม่ได้ ต้องอ่านอีกสองเล่มด้วย เล่มที่นำเชื่อถือ
ที่สุดคือเล่มสุดท้าย (ศิลปะ) รัสกินอาจมองว่า ศิลปะเป็นผลึกความคิด
ความงามที่สั่งสมไว้ สั่งสมสืบต่อกันมาและจะสืบสานต่อไปในอนาคต
ศิลปะเป็นภาพสะท้อนของสังคม ภาพสะท้อนของวัฒนธรรมแต่ละ
เชื้อชาติ ศิลปะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะและบริบทที่
แตกต่างกัน ศิลปะเป็นรูปธรรมที่สัมผัสและต้องได้ เป็นประจักษ์
พยานที่ดีที่สุดสำหรับสังคมและความเป็นมนุษย์ชาติ

พลาโบล ปิคาสโซ บอกว่า ศิลปะในอดีตที่สืบทอดกันมา
ถึงปัจจุบัน トラบโดที่เรายังชื่นชมยินดีกับศิลปะเหล่านั้น ย่อมไม่ใช่
ศิลปะโบราณที่ตกยุคตกสมัย มันยังคงทันสมัยและร่วมสมัยเสมอ

การเรียนรู้ การชื่นชมและการสร้างสรรค์ศิลปะทั้งในฐานะ
ผู้ศึกษาเล่าเรียนหรือในฐานะ ที่ประชาชนคนเดินดินทั่วไป ไม่เกี่ยวกับ
อาชีพหรือหน้าที่การงาน ศิลปะย่อมมีคุณค่า มีความงามเหนือกาลเวลา
สังคมมีเครื่องกรองชนิดใด สิ่งใดที่เป็นกระแส เป็นแฟชั่น เป็นสิ่งฉาบฉวย
ก็จะเลือนรางสูญหายگذร่อนไปพร้อมกับวันเวลา ความเป็นมรดก
ตกทอดย่อมเป็นคุณค่าที่สำคัญ ผ่านเข้าสู่ความรู้สึกนึกคิด ผ่านเข้าสู่
จิตสำนึกของเรา ณ วินาที และจะสืบต่อไปยังคนรุ่นหลัง ลูก หลาน
ของเราสืบไปในอนาคต ซึ่งความรู้สึกระหันทันเช่นนี้ ความเป็น
มรดกตกทอดเช่นนี้ ย่อมมีคุณค่าเชื่อมโยงไปถึง การสืบทอด
วัฒนธรรม ความดีงาม ความเป็นครอบครัวและความเป็นคน
ของเราสืบไป

การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ศิลปกรรม เติบโตขึ้นมา
พร้อมกับพัฒนาการของมนุษย์ พัฒนาการของสังคม เมื่อระบบ
โรงเรียน ระบบมหาวิทยาลัยรับผิดชอบไป อาจทำให้การเรียนรู้ศิลปะ
และการสร้างสรรค์ศิลปะอ่อนแอลง สำหรับสังคมไทยในอดีตแล้ว
วัดหรือศาสนาและชุมชนเป็นผู้ร่วมกันสร้างความเข้มแข็ง
ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน วันนี้โรงเรียน-ศาสนา-ชุมชนน่าจะร่วมกัน
สร้างความเข้มแข็งได้อย่างมีพลัง เมื่อถึงกระแสศิลปกรรมร่วมสมัย

ที่ยอมรับความหลากหลาย ยอมรับ อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต ยอมรับ
ศิลปกรรมเมืองและชุมชน ยอมรับความเป็นสากลและอัตลักษณ์ไทย
ทำให้การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ มิใช่เพียงความรับผิดชอบ
ของการศึกษาในระบบเท่านั้น การศึกษานอกระบบมีความจำเป็น
และมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วย แล้วครอบครัว ชุมชน สังคม
สื่อมวลชน ควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร

พร้อมกันนั้น การศึกษาในระบบก็ต้องปรับตัวครั้งสำคัญ
ฉลาดขึ้น รู้เท่าทันมากขึ้น เปิดใจกว้างมากขึ้น เอาใจเขามาใส่ใจ
มุ่งมันขับเคลื่อนพลังการเรียนรู้และสร้างสรรค์ ให้เป็นพลังขับเคลื่อน
เด็กทุกคน เยาวชนทุกคน และประชาชนถ้วนหน้า ให้ก่อเกิดศักยภาพ
เชิงศิลปะในตัวตน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนชีวิต หน้าที่การงาน
การอยู่ร่วมกัน อยู่ร่วมกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพ
มีความสุขก้าวทันหน้าและสันติสุขมากยิ่งขึ้น

การเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์ศิลปะทุกด้าน
ย่อมเป็นคุณค่าที่สานสัมพันธ์กัน สองทางซึ่งกันและกัน ศิลปะต้อง
ขับเคลื่อนต้องพัฒนาศักยภาพสำหรับทุกคน (Art for All People)
ศิลปะต้องเพื่อการกระตุ้นชีวิตของผู้คน (Art for life Stimulation)
การเรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปะ ที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนชีวิตส่วนตน
ชีวิตในสังคม และชีวิตในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม กระตุ้นจินตนาการ
กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นการแสดงออก ถ้าคนเราอยู่กับ
ตนเองแล้วมีความสุข อยู่กับผู้อื่นแล้วมีความสุข ผู้อื่นมีความสุขด้วย
และอยู่กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมแล้วมีความสุข มีความเอื้ออาทร
ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายทำลายร้ายกัน โลกใบนี้ย่อมสันติสุข
อย่างแน่นอน

สำหรับประชาชนส่วนหนึ่ง ที่เรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปะ
สัมผัสสัจจตลิกล้ำของตน จะพัฒนาตัวตนไปสู่การสร้างสรรค
ศิลปะเป็นอาชีพ เป็นศิลปิน เป็นนักดนตรี เป็นกวี เป็นสถาปนิก
เป็นนักออกแบบ เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ ฯลฯ นั้นย่อมเป็น
ศักยภาพพิเศษ เป็นความสามารถพิเศษ มีอัจฉริยภาพมีความเป็นเลิศ
(Genius, Gifted, Talented) ย่อมสมควรได้รับการชื่นชมยินดี นับเป็นคุณค่า
แก่สังคมอย่างยิ่ง ซึ่งสังคมต้องการผู้คนเฉกเช่นนี้จำนวนหนึ่ง
ไม่ต้องมากนักก็ได้ เดียวไม่มีคนทำอย่างอื่นๆ ในสังคม การเรียนรู้
และการสร้างสรรค์ที่ลุ่มลึก ทุ่มเทมุ่งมั่น เขาเป็นเอาตาย “ศิลปะ
เพื่อศิลปิน” (Art for Artist) สังคมก็ต้องสร้างไปพร้อมกันด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้พลังการเรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปะ
จะมีพลังมากมายหลากหลายด้าน หลากหลายคุณค่า พลังที่สำคัญ
ยิ่งอีกด้านหนึ่งคือ พลังแห่งความสงบสันติ พลังแห่งความเยือก
ที่จะก่อเกิดขึ้นในตัวตน ในความเป็นคน ในชีวิตของคนเรา สันติสุข
จากการเสพ ชื่นชมยินดีศิลปะ ความอ่อม และสันติสุขจากการสร้างสรรค์
ศิลปะ ทุกถ้อยคำของบทกวี ทุกลีลาของเสียงดนตรี ทุกเส้นสายสี
ของภาพเขียน ฯลฯ ข้างมีคุณค่าลึกลับจะอธิบายหรือเจี๊ยดบัน
ให้ใครได้ แล้วเมื่อถึงวันหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะทำดีมีเงิน สูงต่ำ
ดำขาว ย่อมซาบซึ้งกับคุณค่าของสุนทรีย์ที่พบเท่าที่ตน มีลาภ
เสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีสรรเสริญและนินทา แต่ความประณีต
งดงามไพเราะของศิลปะทั้งปวง อยู่เหนือความไม่เที่ยงเหล่านั้น
อย่างแน่นอน

ชีวิตที่ติงามย่อมต้องเจริญงอกงาม เมื่อการเรียนรู้
และสร้างสรรค์ศิลปะ มีพลังขับเคลื่อนที่ลึกซึ้งและหลากหลาย
ความเจริญงอกงามในชีวิตอาจสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความเจริญ
งอกงามด้วยอารยวัติ 5 ประการ แห่งพุทธธรรม จึงขอสรุปส่งท้าย
“ศิลปกรรมร่วมสมัย : การเรียนรู้และการสร้างสรรค์” ด้วยบทกวี
ของผู้เขียนชื่อ “อารยวัติ”

ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา
พุทธอารยวัติอันประเสริฐ
ความเจริญงอกงามล้ำเลิศ
ชูเชิดชูชีวิตและจิตใจ

“ศรัทธา” ธรรมาแห่งชีวิต
ดวงจิตมุ่งมั่นฝ่าฝันไผ่
ชีวิตจิตวิญญาณอันกว้างไกล
น้อมจิตน้อมใจด้วยศรัทธา

“ศีล” ศีลาจารย์วัตร
ขจัดความมืดดำที่ต่ำค่า
คุณธรรมจริยธรรมพร้อมปัญญา
ค้นหาความติงามแห่งหัวใจ

“สุตะ” สดับตรับฟังแสวงหา
สร้างเสริมเชาว์ปัญญาไม่หวั่นไหว
สรรพความรู้ความคิดก้าวไกล
ฝากโลกไว้มีรูสร้างชา

“จาคะ” บริจาคน้อมนำดวงจิต
หนึ่งชีวิตคือผู้ให้ยอมงามสง่า
ผู้เสียสละยอมได้รับกลับคืนมา
แสวงหาความรักภักดีชวนชวย

“ปัญญา” เชาว์ปัญญาหนึ่งนั้น
ยอมถักทอฝันอันเจิดฉาย
เรือนรุ่งจรงโลกมีรูเสื่อมคลาย
สืบสายสันติสุขไว้ทุกซอกซอย

